

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG CÔNG TÁC DỰ BÁO Ở TÂM VĨ MÔ ĐÁP ỨNG YÊU CẦU QUẢN LÝ TRONG TÌNH HÌNH MỚI

ThS. MAI THỊ THU

Giám đốc Trung tâm Thông tin và Dự báo kinh tế - xã hội quốc gia

In our country, forecasting activities have been appreciated by the Party and Government since early days of national foundation and further strengthened and improved in the process of national construction and protection. Especially, in renovation cause, socio-economic forecasting has made significant contributions to policy making of the Party and Government, to formulation of socio-economic development strategies and plans and to macro regulation and stabilization of the Government and ministries.

Being aware of the importance of forecasting in policy making and socio-economic regulation and guidance of the Party's and Government's leaders, the Prime Minister has assigned Ministry of Planning and Investment to preside over preparation of Project Intensifying and improving quality of economic forecasts at macro level to give advice to policy making agencies. The Project identifies four main task groups to be implemented in the period of 2011-2015. Many shortcomings in conducting forecasts and their reasons have been analyzed, based on that solutions to intensify and improve quality of economic forecasts at macro level in coming period have been suggested.

Ở nước ta, công tác dự báo được Đảng và Nhà nước quan tâm ngay từ những ngày đầu thành lập nước và ngày càng được hoàn thiện, nâng cao trong quá trình xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Hiện tại, công tác dự báo được triển khai thực hiện trong tất cả các lĩnh vực kinh tế - xã hội, quốc phòng an ninh và đối ngoại.

Trong lĩnh vực kinh tế - xã hội, công tác dự báo đã được triển khai từ cuối những năm 1960 và ngày càng có vai trò quan trọng trong tiến trình xây dựng, phát triển nền kinh tế thị trường định hướng XHCN, hội nhập kinh tế quốc tế và sự nghiệp CNH, HĐH đất nước. Đặc biệt, trong quá trình đổi mới, công tác dự báo kinh tế - xã hội đã có đóng góp to lớn trong việc xây dựng đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước cũng như trong xây dựng chiến lược, quy hoạch, kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội và trong công tác chỉ đạo điều hành, ổn định vĩ mô của Chính phủ và các bộ, ngành, trung ương. Bên cạnh đó, công tác này cũng ngày càng nhận được sự quan tâm của nhiều tầng lớp khác nhau trong xã hội, từ những nhà hoạch định chính

sách vĩ mô cho đến những người trực tiếp sản xuất, kinh doanh.

Mặc dù đã có những đóng góp to lớn nhưng để theo kịp sự phát triển của nền kinh tế thị trường và hội nhập kinh tế quốc tế, công tác dự báo trong lĩnh vực kinh tế - xã hội vẫn còn nhiều hạn chế, chưa phát huy hết vai trò quan trọng của mình trong việc phục vụ quá trình hoạch định chính sách ở tầm vĩ mô của các cơ quan Đảng và Nhà nước. Những hạn chế đó được thể hiện ở một số khía cạnh sau:

- Nội dung vấn đề được dự báo chưa có hệ thống và chưa bao quát đủ rộng để theo kịp diễn biến của thực tiễn khách quan, chưa sát với yêu cầu của công tác hoạch định chính sách. Ngay tại một số đơn vị chuyên về công tác dự báo, nội dung các vấn đề nghiên cứu, phân tích, dự báo do đơn vị thực hiện cũng chưa xuất phát từ đòi hỏi của thực tiễn, thậm chí chưa được xác định đầy đủ, rõ ràng; phương pháp dự báo cũng chưa phù hợp với vấn đề cần được dự báo.

- Chất lượng dự báo chưa đáp ứng được yêu cầu ngày càng cao

của công tác tham mưu trong quá trình hoạch định chính sách ở tầm vĩ mô của Đảng và Nhà nước. Trong lĩnh vực kinh tế - xã hội, dự báo chưa đưa ra được các kết quả có độ tin cậy cao để làm căn cứ hoạch định chính sách, thể chế, xây dựng chiến lược, quy hoạch, kế hoạch và đánh giá khả năng thực hiện; đồng thời, các nghiên cứu, phân tích chưa kịp thời và chưa đủ sâu để có thể đề xuất được giải pháp thiết thực nhằm phát huy những tác động tích cực, hạn chế những ảnh hưởng tiêu cực của các hiện tượng kinh tế - xã hội. Độ xác thực của kết quả dự báo cũng như việc cảnh báo các rủi ro bất thường còn nhiều hạn chế.

- Việc sử dụng các kết quả dự báo chưa đạt hiệu quả cao và còn bị chia cắt. Chưa có cơ chế đánh giá độ tin cậy và tác động của công tác dự báo một cách thường xuyên. Đặc biệt là chưa có sự gắn kết chặt chẽ giữa các cơ quan, đơn vị làm nhiệm vụ dự báo với các cơ quan, đơn vị tham gia vào công tác chỉ đạo, điều hành, xây dựng, hoạch định chính sách; do vậy, trong nhiều trường hợp các kết quả nghiên cứu, phân tích, dự báo chưa đến được hoặc chưa kịp thời được chuyển đến các nhà quản lý và các cơ quan hoạch định chính sách.

Có nhiều nguyên nhân khiến chất lượng dự báo trong thời gian qua bị hạn chế, trong đó có thể kể đến những nguyên nhân chính như sau:

- Việc thiếu sự phối hợp chặt chẽ, thường xuyên giữa các cơ

quan, đơn vị làm công tác dự báo, từ khâu thu thập và cung cấp, chia sẻ thông tin, dữ liệu đến việc hợp tác triển khai thực hiện công tác dự báo và trao đổi kết quả dự báo đã hạn chế kết quả công tác dự báo và ảnh hưởng đến chất lượng của các chính sách được ban hành.

- Nhận thức của các cấp quản lý về vai trò của công tác dự báo ở tầm vĩ mô phục vụ hoạch định chính sách của Đảng và Nhà nước còn chưa đầy đủ, công tác dự báo chưa được quan tâm đầu tư đúng mức. Cho đến nay, các cơ chế, quy định cần thiết làm căn cứ pháp lý cho việc triển khai thực hiện công tác dự báo chưa được xây dựng một cách đồng bộ. Công tác dự báo chưa chính thức trở thành một khâu trong các quá trình ra quyết định, xây dựng và ban hành chính sách của Đảng và Nhà nước.

- Quy định nhiệm vụ dự báo cho các cơ quan, đơn vị chưa chặt chẽ và chưa có tính tổng thể; hệ thống tổ chức các đơn vị làm công tác dự báo chưa được hình thành đầy đủ. Trách nhiệm của các cơ quan, đơn vị làm công tác dự báo cũng như sử dụng thông tin dự báo chưa được quy định rõ cả ở cấp độ quốc gia cũng như cấp bộ, ngành trung ương và địa phương. Chưa có cơ chế kiểm chứng, đánh giá kết quả dự báo; chưa có cơ chế phổ biến thông tin dự báo cũng như cơ chế để các cơ quan, đơn vị sử dụng thông tin dự báo chọn được thông tin có chất lượng tốt nhất làm cơ sở cho việc xây dựng và ban hành chính sách.

- Để phục vụ tốt cho công tác dự báo, hệ thống thông tin và cơ sở dữ liệu phải được thu thập, tổng hợp thường xuyên, đồng thời phải được xử lý, tổ chức một cách có hệ thống giúp cho việc phổ biến, kết xuất thông tin dữ liệu một cách thuận lợi, nhanh chóng và chính xác. Tuy nhiên, đến nay hệ thống thông tin và cơ sở dữ liệu phục vụ công tác dự báo còn nhiều bất cập, chưa đầy đủ thông tin, thiếu dữ liệu có chất lượng để phục vụ kịp thời cho công tác dự báo. Các thông tin và dữ liệu phục vụ công tác dự báo trong lĩnh vực kinh tế - xã hội còn nhiều bất cập, chưa được thu thập kịp thời, còn phân tán ở các bộ, ngành và địa phương, ít có liên hệ với nhau.

Bên cạnh đó, chưa có cơ chế và hình thức tổ chức thích hợp để chia sẻ, sử dụng chung dữ liệu để dự báo và liên kết, trao đổi các kết quả dự báo giữa các cơ quan, đơn vị làm công tác dự báo.

- Các công cụ, phương pháp dự báo hiện đang áp dụng ở nước ta còn đơn giản, chưa theo kịp với trình độ chung của thế giới và khu vực. Các phương pháp dự báo tiên tiến, hiện đại kết hợp định tính và định lượng còn chậm được nghiên cứu ứng dụng ở Việt Nam. Ngoài ra, có một thực tế là một số đơn vị mặc dù đã xây dựng được phương pháp dự báo nhưng do nhiều nguyên nhân (như thay đổi tổ chức, kết thúc dự án có chuyên gia nước ngoài, hoặc cán bộ làm công tác này được điều động nhận công việc khác...) nên các phương pháp này không được tiếp tục nghiên cứu triển khai ứng dụng và dần mai một đi.

- Mô hình tổ chức công tác dự báo hiện nay còn nhiều bất cập, đội ngũ cán bộ làm công tác dự báo còn yếu và thiếu so với yêu cầu và trình độ chung của thế giới. Cách tổ chức khai thác thông tin và tổ chức nghiên cứu còn rời rạc, đội ngũ cán bộ làm công tác dự báo hiện phân tán trong các cơ quan nhà nước, các viện nghiên cứu và trường đại học. Số lượng cán bộ làm công tác dự báo ở nước ta còn khá khiêm tốn, trong khi công tác này đòi hỏi phải có đội ngũ đông đảo tham gia. Bên cạnh đó, phần lớn cán bộ chưa được đào tạo chuyên sâu về phương pháp luận dự báo, về kỹ thuật sử dụng các công cụ hiện đại vào công tác dự báo, thậm chí chưa được đào tạo kỹ năng phân tích, xử lý thông tin, dữ liệu trước khi bắt đầu tiến hành các nhiệm vụ phân tích, dự báo.

Chính sách đãi ngộ và sử dụng hiệu quả đội ngũ cán bộ làm công tác dự báo còn nhiều bất cập, chưa động viên được đội ngũ này gắn bó với công tác dự báo; cùng với biến động về tổ chức của các đơn vị làm công tác liên quan đến phân tích, dự báo dẫn đến tình trạng nhiều cán bộ sau một thời gian được đào tạo, tích lũy kiến thức và có kinh nghiệm về công tác này đã chuyển sang vị trí công tác khác, khiến cho đội ngũ cán bộ dự báo lại càng yếu và thiếu, nhất là thiếu đội ngũ chuyên gia trong lĩnh vực này.

Nhận thức rõ tầm quan trọng của công tác dự báo trong việc hoạch định các chủ trương, chính sách và chỉ đạo, điều hành kinh tế - xã hội của Đảng và Nhà nước, Thủ tướng Chính phủ đã giao Bộ Kế hoạch và Đầu tư chủ trì xây dựng Đề án *Tăng cường và nâng cao chất lượng công tác dự báo ở tầm vĩ mô để tham mưu cho các cơ quan hoạch định chính sách*. Trong đó cần đặc biệt quan tâm đến công tác dự báo kinh tế - xã hội như Thủ tướng Chính phủ đã nhận định: "Phải quan tâm, tổ chức tốt công tác dự báo và phân tích kinh tế. Hiện nay, công tác này chưa thật sự được coi trọng đúng tầm, chưa được tổ chức chặt chẽ, hiệu quả và thiếu cơ chế thích hợp để tranh thủ ý kiến các chuyên gia độc lập"⁴¹.

Theo đó, Đề án đã nêu ra 4 nhóm nhiệm vụ chủ yếu cần thực hiện trong giai đoạn 2011-2015, đó là: xây dựng hành lang pháp lý cho việc nâng cao chất lượng công tác dự báo; xác định các nội dung cần dự báo và xây dựng hệ thống công cụ dự báo; củng cố, hoàn thiện và phát triển từng bước các hệ thống thông tin và cơ sở dữ liệu phục vụ công tác dự báo; kiện toàn tổ chức các đơn vị và nâng cao năng lực đội ngũ cán bộ làm công tác dự báo

Trên cơ sở phân tích những hạn chế và nguyên nhân cùng như nhiệm vụ, mục tiêu cần hoàn thành, những giải pháp được đề xuất nhằm tăng cường và nâng cao chất lượng công tác dự báo ở tầm vĩ mô trong giai đoạn sắp tới bao gồm:

1. Nâng cao chất lượng nguồn nhân lực về công tác dự báo

Cần nhanh chóng xây dựng và triển khai thực hiện dự án về đào tạo, bồi dưỡng nâng cao năng lực đội ngũ cán bộ làm công tác dự báo ở tầm vĩ mô. Nội dung đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ làm công tác dự báo cần chú trọng trang bị một số kỹ năng cơ bản trong phân tích vấn đề được dự báo cũng như nâng cao kỹ năng thực hành công tác dự báo. Giải pháp đào tạo, bồi dưỡng nâng cao năng lực cán bộ dự báo được tiến hành thống nhất và có sự phối kết hợp giữa các đơn vị làm công tác phân tích và dự báo trong các cơ quan Đảng và Nhà nước; đồng thời cần xác định rõ những nội

⁴¹ Trích Báo cáo của Chính phủ tại phiên khai mạc Kỳ họp thứ tư, Quốc hội khóa XII

dung đào tạo bồi dưỡng về công tác phân tích và dự báo mà chuyên gia trong nước có thể thực hiện được; những nội dung cần được đào tạo, bồi dưỡng ở nước ngoài hoặc do các chuyên gia nước ngoài thực hiện. Đặc biệt, cần nhấn mạnh và có phương án triển khai công tác đào tạo, bồi dưỡng tại chỗ để đội ngũ cán bộ làm công tác thông tin, phân tích, dự báo nhanh chóng tiếp cận được với hệ thống thông tin, cơ sở dữ liệu và các phương pháp, công cụ dự báo.

Bên cạnh đó, cần kiện toàn hệ thống các đơn vị làm công tác dự báo cũng như có cơ chế thích hợp huy động nguồn nhân lực chất lượng cao, các nhà nghiên cứu, các chuyên gia độc lập... tham gia vào công tác phân tích, dự báo.

2. Tăng cường đầu tư cho công tác dự báo và xây dựng cơ chế tài chính cho hoạt động này

Nhà nước bảo đảm kinh phí từ ngân sách nhà nước và có chính sách khuyến khích, huy động các nguồn vốn khác để đầu tư trang thiết bị, hệ thống thông tin, công cụ, cơ sở, vật chất - kỹ thuật và xây dựng đội ngũ cán bộ cho công tác dự báo trong các cơ quan chuyên trách và các đơn vị đầu mối của các cơ quan hoạch định chính sách của Đảng và Nhà nước.

3. Hoàn thiện cơ chế phối hợp thực hiện công tác dự báo

Việc xây dựng cơ chế phối hợp trong việc cung cấp thông tin đầu vào, triển khai công tác dự báo và việc sử dụng kết quả dự báo cần

được hoàn thiện theo hướng quy định rõ hệ thống tổ chức, mối quan hệ, sự phối hợp công tác và trách nhiệm của các đơn vị làm công tác dự báo cũng như các cơ quan sử dụng kết quả dự báo, bao gồm: cơ chế tiếp cận thông tin, cơ chế phổ biến thông tin, kết quả dự báo, đặc biệt là cơ chế gắn kết, đánh giá, sử dụng kết quả dự báo trong quá trình ra quyết định. Nguyên tắc phân công và cơ chế phối hợp trong công tác dự báo sẽ được quy định trong Nghị định của Chính phủ về công tác dự báo.

4. Mở rộng hợp tác quốc tế về công tác dự báo

Chính phủ tạo điều kiện để các cơ quan, đơn vị làm công tác dự báo hợp tác hoặc nhận hỗ trợ kỹ thuật về công tác dự báo và/hoặc nâng cao năng lực đội ngũ cán bộ làm công tác dự báo từ các cá nhân, tổ chức quốc tế; ưu tiên trong phân bổ nguồn vốn ODA cho việc tăng cường năng lực dự báo đối với những vấn đề dự báo phức tạp, quan trọng.

Khuyến khích các cơ quan, đơn vị làm công tác dự báo trong lĩnh vực kinh tế - xã hội liên kết, hợp tác trong khu vực và quốc tế về công tác thông tin, phân tích, dự báo; vận động các nguồn tài trợ từ các tổ chức và chuyên gia quốc tế trong việc triển khai thực hiện nhiệm vụ dự báo của cơ quan, đơn vị.

Có cơ chế, quy định rõ ràng tạo điều kiện để các đơn vị, cá nhân làm công tác nghiên cứu, phân tích, dự báo có cơ hội hợp tác, trao đổi thông tin khoa học, tiếp cận các phương pháp dự báo tiên tiến, hiện đại.

Cho phép thuê chuyên gia quốc tế trong việc đào tạo, huấn luyện nâng cao năng lực của đội ngũ cán bộ làm công tác dự báo và/hoặc tư vấn triển khai xây dựng phương pháp, mô hình dự báo trong các dự án về công tác dự báo sử dụng kinh phí từ ngân sách nhà nước.

Trong quá trình thực hiện, cần quan tâm học hỏi kinh nghiệm của một số quốc gia đã đạt được những thành công nhất định trong công tác dự báo, đặc biệt là lĩnh vực dự báo kinh tế - xã hội, đó là xây dựng được một hệ thống cơ sở dữ liệu thống nhất, chính xác và được cập nhật thường xuyên; thực hiện minh bạch thông tin; lựa chọn phương pháp và mô hình dự báo định lượng thích hợp kết hợp với các phương pháp khác, nhất là việc huy động những chuyên gia có kinh nghiệm; hoạt động dự báo phải được tiến hành với sự tham gia của nhiều cơ quan, tổ chức, tuy nhiên phải có một cơ quan chuyên trách có vai trò là đầu mối trong việc tổng hợp các kết quả dự báo.

Được sự quan tâm của Chính phủ và các cấp lãnh đạo, với sự nỗ lực của các cơ quan, đơn vị làm công tác dự báo và sự hỗ trợ của các cơ quan quản lý, hy vọng trong thời gian tới chất lượng công tác dự báo sẽ được nâng cao, đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của quá trình hoạch định và điều hành thực hiện chính sách của các cơ quan Đảng và Nhà nước. □